

DALANE KRAFT AS
Postboks 400
4379 EGRSUND

Vår dato: 06.04.2021
Vår ref.: 201913941-11
Arkiv: 311
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Tord Solvang

Konsesjonspliktavurdering av Nye Grødem kraftverk i Eigersund - NVEs vedtak

NVE har mottatt brev fra Dalane Kraft AS (DK) datert 25.11.2019 med anmodning om konsesjonspliktavurdering for etablering av Nye Grødem kraftverk. NVE skal på bakgrunn av fremlagte opplysninger avgjøre om utbyggingen medfører skader eller ulemper for allmenne interesser i en slik grad at tiltaket må ha konsesjon etter vannressursloven § 8.

Eksisterende anlegg

Dalane Kraft AS har i dag to kraftverk i Grødemsvassdraget i Eigersund kommune i Rogaland (se Figur 1). Honnefoss kraftverk (utbygd 1956) har inntak i Honnefoss dam/Kydlandsvatn og utløp i Smievatn. Grødemfoss kraftverk (utbygd 1939) har inntak i Smievatn og utløp i Svåvatn. Utbyggingen av vassdraget inkluderer i alt syv magasiner med samlet volum på om lag 61 mill. m³ og reguleringsprosent på om lag 50 %. Det er ikke krav til slipp av minstevannføring forbi inntaksdammene for kraftverkene.

Tabell 1: Hoveddata for dagens kraftverk

	Honnefoss kraftverk	Grødemfoss kraftverk
Nedbørfelt (km ²)	78,6	81,1
Midlere tilløp (mill. m ³)	117,0	120,2
Middelvannføring (m ³ /s)	3,7	3,8
Alminnelig lavvannføring (m ³ /s)	0,52	0,55
Installert effekt (MW)	3,0	4,0
Slukeevne (m ³ /s)	7,6	6,5
Fallhøyde (m)	39,5	63,0

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Figur 1: Eksisterende kraftverk

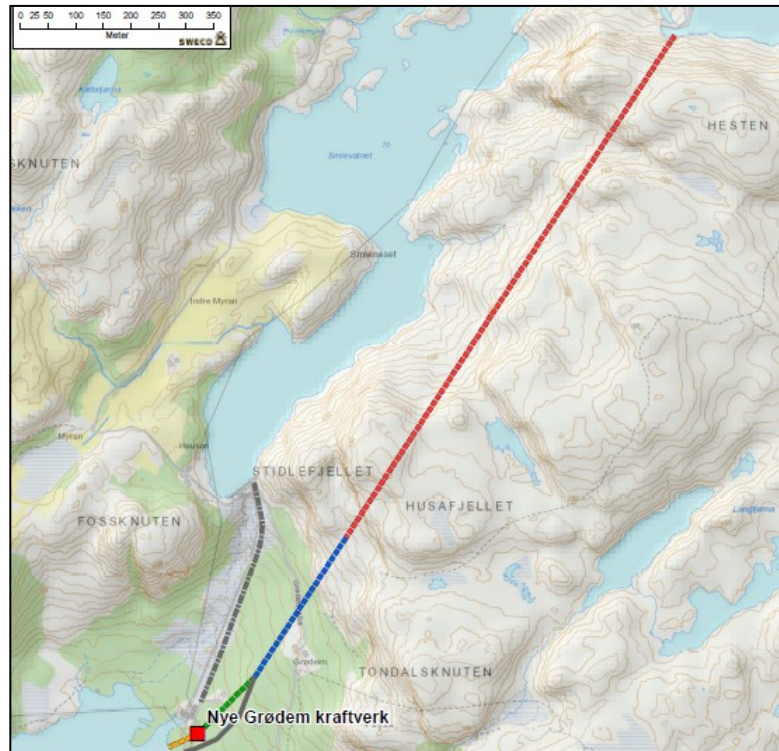
Tiltaket

Dalane Kraft AS skriver at de eksisterende kraftverkene fremstår som modne for omfattende opprustning, hvilket i praksis vil si fullstendig utskifting av både vannvei og installasjon. Tilknyttede dammer er nylig revurdert, og tiltak på dammene inngår ikke i den planlagte opprustingen av kraftstasjonene.

Dalane Kraft har vurdert å erstatte de to kraftverkene med enten to nye kraftverk på samme lokalisering som i dag, eller å bygge ett nytt kraftverk som utnytter hele fallet fra Honnefoss dam og ned til Svåvatn. Det er alternativet med ett nytt kraftverk (se Figur 2) som Dalane Kraft ønsker å gå videre med, og for dette anmodes det om en vurdering av konsesjonsplikt etter vannressursloven.

Det nye kraftverket (Nye Grødem kraftverk) vil få en installert effekt på om lag 8,9 MW og slukeevne på 10 m³/s. Kraftstasjonsbygningen er planlagt på høyre side av adkomstveien til dagens stasjon, ca. 40 m før dagens bygg. Vannveien for det nye kraftverket er planlagt som ca. 1400 m tunnel i øvre deler og ca. 140 m nedgravd rørgate i nedre deler. Fra kraftstasjonen til Svåvatn (50 m) er det planlagt gravd/sprengt en grøft for legging av et avløpsrør, som tildekkes. Inntak vil bli etablert i inntaksmagasinet til Honnefoss rett sør for selve dammen.

Ifølge Dalane Kraft vil ikke Nye Grødem kraftverk kreve noen forsterkning av nettet. Dagens linje går rett forbi eksisterende Grødemfoss kraftverk, som også er rett ved lokaliseringen av den nye kraftstasjonen.

Figur 2: Planer for Nye Grødem kraftverk

Høring

Planene ble sendt på begrenset høring til Eigersund kommune, Fylkesmannen i Rogaland og Rogaland fylkeskommune med høringsfrist 24.4.2020. NVE har mottatt følgende uttalelser:

Eigersund kommune uttalte følgende i brev til NVE den 11.3.2020:

«Det spilles i denne omgang inn følgende opplysninger om kjente natur og friluftslivsinteresser som kan bli berørt av tiltaket:

- *Det går laks opp i Svåvatnet og dette regnes som et lakseførende vassdrag.*
- *Det er registrert store og velutviklede jettegryter vest for dagens rørgate. Disse er registrert og omtalt i rapport: «Forslag til vern av kværtærgeologiske områder og forekomster i Rogaland», Miljøverndepartementet 1987 (T-678). Det må sikres at jettegrytene ikke skades i fbm. riving av eksisterende rørgate. Det forutsettes at tiltakshaver rydder opp i området, slik at jettegrytene kommer til sin rett. Om mulig bør en vurdere om en kan sikre en bedre adkomst til jettegrytene i forbindelse med tiltakene i området. Det er naturlig å koble inn Magma Geopark i dette arbeidet.»*

Fylkesmannen i Rogaland (nå: Statsforvalteren) uttalte følgende i brev til NVE den 24.4.2020:

«Fylkesmannen er kjent med at tiltaksområdet ligger innenfor et aktivt hubroterritorie. Norsk ornitologisk forening har i dette området registrert territoriell adferd i form av sang/spill i hekketiden de siste fem årene. Det er en kjent reirhylle i området, hvor det tidligere er dokumentert god produksjon I. Hubroen er registrert som sterkt truet (EN) i norsk rødliste for arter fra 2015, og det er etter Fylkesmannens vurdering derfor behov for nærmere undersøkelser og avklaringer av hubroens bruk av kjente og alternative reirhyller i tiltaks- og influensområdet. Det er også en registrert hekkelokalitet for vandrefalk i området.

Grødemvassdraget er lakseførende. Dalane Kraft viser i sin oversendelse til at det er uklart om laks i dag kan gå opp i Svåvatn og dermed inn til utløpet av Grødem kraftstasjon. Ifølge NJFF Rogaland går laks og sjørret opp i Svåvatnet og gyter ved utløpet av kraftstasjonen og tilhørende småbekker ved Grødem. Det er også observert gytefisk i Rangåa. Dalane kraft viser til at tilsig fra lokalfeltet til Smievatn vil gi en kontinuerlig vannføring i bekken mellom Smievatn og Svåvatn, ettersom tilsiget vil renne som overløp over dammen. Fylkesmannen er lite kjent med laksens og sjørretens bruk av vassdraget i dag, og kunnskapsgrunnlaget er således mangelfullt. Bekkens funksjon og potensiale som gytebekk for anadrom fisk må derfor etter vår vurdering kartlegges nærmere.

Det er registrert et kystlyngheiområde av nasjonal verdi innenfor tiltaksområdet (Hesten - vest for Spjodevatnet). Kystlynghei er en utvalgt naturtype, som skal tas særlig hensyn til og veie tungt i arealsaker, slik at en unngår forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand, jf. naturmangfoldloven § 53. Det er viktig at registrert naturtype ikke blir berørt av tiltaket. Slik tiltaket er beskrevet i oversendelsesbrev fra Dalane Kraft, vil det bli etablert en tunnel, slik at naturtypen ikke ser ut til å bli direkte berørt. Midlertidig vei langs eksisterende rørgate mellom Svåvatnet og Smievatnet kommer derimot nært opptil registrert naturtype.

Det er registrert flere friluftsområder i nærheten av tiltaksområdet, herunder det regionalt viktige friluftsområdet Grødem og det lokalt viktige friluftsområdet Støls- og Omdalsheia. Det vil være positivt for landskapet og friluftsinteressene i området at eksisterende rørgater blir fjernet og at ny rørgate legges i tunnel eller grøft. Videre vil en mer stabil vannstand i Smievatn være positivt for bruken og opplevelsesverdien i området. Fylkesmannen mener likevel at kunnskapsgrunnlaget om arters bruk av området til dels er mangelfullt, jf. naturmangfoldloven § 8. Etter vår vurdering er det likevel kjente allmenne interesser i området i dag som kan bli berørt av tiltaket, noe som taler for at tiltaket er konsesjonspliktig etter vannressursloven.»

Rogaland fylkeskommune uttalte følgende i brev til NVE den 21.4.2020:

«Rogaland fylkeskommune har vurdert saken som regional planmyndighet, friluftslivsmyndighet og kulturminnevernmyndighet.

Det er gjennom Regionalplan for vannforvaltning i vannregion Rogaland 2016-2021 fastsatt nasjonale mål for vassdraget. Miljømålene fremgår i den nasjonale vanndatabasen www.vannnett.no. Det er viktig at utbyggingen planlegges og gjennomføres slik at man unngår forringelse av miljøtilstanden, og at fastsatte miljømål for vassdraget opprettholdes (jfr. Klima- og miljødepartementets brev med nasjonale føringer for vannforvaltningen av 19. mars 2019).

Det framgår av meldingen at det er uklart om laks kan gå opp i Svåvatn og dermed inn til utløpet fra Grødem kraftstasjon eller om veifyllingen i Svåelva (fv 44) mellom vannet og sjøen danner et vandringshinder. Rogaland fylkeskommune er kjent med at det er observert gytegrøper fra laks i området nær Grødemfoss kraftverk (informasjon fra Eigersund jeger- og fiskerforening i forbindelse med arbeidet med Regionalplan for vannforvaltning). Det anmodes derfor om at det innhentes nærmere kunnskap om laksebestanden i vassdraget og at det vurderes avbøtende tiltak for å hindre at kraftverket eller andre installasjoner utformes slik at det får negativ innvirkning på laksebestanden.

Det framgår av meldingen at det foreløpig ikke er vurdert behov for et permanent deponi for tunnelmasser fordi tunnelstein «mest sannsynlig» vil kunne bli videreført til sand og singel. Både volum av massene og håndtering må konkretiseres bedre.

Tiltaksområdet omfatter deler av et viktig regionalt friluftsområde, jfr. Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning 2017-2024. Planen er tilgjengelig på www.rogfk.no.

Tiltaksområdet omfatter også deler av et større område med registrering av den utvalgte naturtypen kystlynghei (klasse A –svært viktig verdi). Mer informasjon fins på www.temakart-rogaland.no og www.naturbase.no.

Når det gjelder kulturminner, skal det bemerkes at Grødemfoss kraftstasjon fra 1939 med bygg og rørgate framstår som et fint teknisk/industrielt kulturminne. Det går fram av meldingen at rørgaten skal rives, men det er uklart hva som skal skje med kraftstasjons-bygget. Grødemfoss er ikke blant de utvalgte kraftstasjonene i nasjonal oversikt over spesielt verdifulle kulturminner fra norsk krafthistorie. Vi kjenner heller ikke til at den har en historie som tilsier at den har regional verneverdi. Den kan imidlertid ha lokal kulturminne-verdi, og det anmodes derfor om at NVE vurderer dette spørsmålet nærmere i dialog med Eigersund kommune.

Når det gjelder kulturminner for øvrig, er det ikke kjent automatisk freda kulturminner som vil komme i direkte konflikt med tiltaket. Vi vil minne om Kulturminnelovens § 8, 2. ledd som sier at dersom det påtreffes funn fra forhistorisk tid, må tiltakshaver stanse arbeidet og melde fra til vedkommende myndighet, her Rogaland fylkeskommune.

Fordi flere allmenne interesser kan bli berørt av tiltaket, anmoder Rogaland fylkeskommune om at saken blir vurdert for konsesjonsbehandling.»

Høringsuttalelsene ble oversendt **Dalane Kraft AS** for kommentar den 15.6.2020 i tråd med forvaltningsloven § 17 tredje ledd. NVE mottok følgende kommentar fra tiltakshaver den 1.10.2020:

«Vi er selvfølgelig ikke enige i det all den tid vi har bedt/søkt om konsesjonsfritak. Vi har ingen spesielle kommentarer til høringsuttalelsene utover at vi ikke anser et eventuelt konsesjonsfritak som et fritak for å hensynta momenter som nevnes i høringsuttalelsene.»

NVEs vurdering

Vannressursloven § 8 slår fast at «Ingen må iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget (...) uten (...) konsesjon fra vassdragsmyndigheten». Et tiltak skal altså konsesjonsbehandles dersom det kan være til «nevneverdig skade eller ulempe» for allmenne interesser i vassdraget. Dette betyr igjen at det kun er nevneverdige skader og ulemper som skal vurderes i første omgang. Eventuelle fordeler ved tiltaket skal ikke tas i betraktning på dette stadiet. En avveining av både fordeler og ulemper kommer først inn dersom tiltaket faktisk skal konsesjonsbehandles. Det er antatte virkninger i selve vannstrengen som skal vurderes. I dette tilfellet skal NVE vurdere om de nye virkningene av å erstatte Honnefoss og Grødemfoss kraftverk med ett nytt kraftverk (Nye Grødem kraftverk) vil utløse konsesjonsplikt.

NVE registrerer at Eigersund kommune, Fylkesmannen i Rogaland og Rogaland fylkeskommune har flere kommentarer knyttet til kulturminner og ikke-vassdragstilknyttet naturmangfold. Dette er temaer som normalt faller utenfor vurderingen av om et tiltak trenger konsesjon etter vassdragslovgivningen. NVE vil presisere av selv om et tiltak ikke er konsesjonspliktig etter vannressursloven, vil det fremdeles være omfattet av krav i annet lovverk (naturmangfoldloven, kulturminneloven mv.).

Eksisterende konsesjoner

Daværende Eigersunds Kommunale Elektrisitetsverk (nå: Dalane Kraft AS) fikk tillatelse til å regulere Smievatn i kongelig resolusjon den 6.1.1939. Byggingen av Grødemfoss kraftverk ble foretatt i medhold av denne konsesjonen og sto ferdig samme år. Kraftverket utnytter fallet mellom Smievatn og Svåvatn.

Elektrisitetsverket fikk tillatelse til å regulere Nodlandsvatn, Hyttevatn, Liavatn og Kydlandsvatn i samme vassdrag i Administrasjonsrådets avgjørelse den 19.7.1940. Konsesjonen ble senere stadfestet i kongelig resolusjon den 5.7.1946, og det ble samtidig gitt tillatelse til ytterligere regulering av nevnte vann. Byggingen av Honnefoss kraftverk ble foretatt i medhold av denne konsesjonen og sto ferdig i 1956. Kraftverket utnytter fallet mellom Honnefoss dam/Kydlandsvatn og Smievatn.

Mulige skader og ulemper for allmenne interesser

Fallstrekningene mellom Honnefoss dam og Smievatn og mellom Smievatn og Svåvatn er utnyttet i henholdsvis Honnefoss og Grødemfoss kraftverk. Anmodningen inneholder ingen hydrologiske kurver, men Dalane Kraft AS opplyser at det normalt ikke forekommer flomtap fra de to inntaksmagasinerne (Honnefoss dam og Smievatn). Det er heller ikke pålagt slipp av minstevannføring på utbyggingsstrekningene. Nye Grødem kraftverk er planlagt med noe større slukeevne enn dagens to kraftverk, men siden kraftverkene normalt ikke har flomtap i dag, er det ikke ventet særlige endringer fra dagens tilstand.

Honnefoss kraftverk har utløp i Smievatn. Ifølge anmodningen er tilsiget til Smievatn beregnet til ca. 3,8 m³/s, hvorav ca. 3,7 m³/s kommer fra hovedvassdraget. Med de skisserte planene vil mesteparten av vannføringen fra hovedvassdraget ledes utenom Smievatn. Tilsiget vil dermed begrenses til et lokalfelt som bidrar med om lag 100 l/s, noe som vil bety en reduksjon i vanngjennomstrømningen på om lag 97 %. Eventuelle negative konsekvenser av betydelig redusert vannføring gjennom Smievatn er ikke belyst i den foreliggende meldingen.

NVE legger til grunn at redusert vannføring gjennom Smievatn vil føre til økt oppholdstid og redusert strømningshastighet. På sikt vil det kunne resultere i økt sedimentering og gjengroing av vannet, med de ulemper det medfører. Redusert vannføring vil også kunne føre til redusert tilførsel av næringsdyr av fra vassdraget oppstrøms, noe som vil være negativt for fisk og ferskvannsbiologi i Smievatn. Lavere gjennomstrømning vil normalt føre til større svinger i vanntemperaturen over året, med høyere sommertemperaturer og lavere vintertemperatur. Det vil også kunne gi negative konsekvenser for fisk og ferskvannsbiologi i vannet. Dalane Kraft opplyser at Smievatn benyttes som drikkevannskilde for nærliggende hytter. Redusert vanngjennomstrømning vil kunne påvirke drikkevannskvaliteten (vannets fysisk-kjemiske egenskaper).

Dalane Kraft skiver at det er «uklart om laks i dag kan gå opp i Svåvatn». Fylkesmannen og fylkeskommunen viser til at Grødemvassdraget er lakseførende opp til Svåvatn. Ifølge uttalelsene er det observert gytegrøper fra laks i området nær Grødemfoss kraftverk. Både fylkesmannen og fylkeskommunen ber derfor om at det innhentes mer kunnskap om laksebestanden i vassdraget. Fylkeskommunen understreker viktigheten av at kraftverket eller andre installasjoner utformes slik at det ikke får negativ innvirkning på laksebestanden. NVE deler fylkesmannens og fylkeskommunens vurdering av dette forholdet.

Vannforskriften

Ifølge Vann-nett vil det planlagte tiltaket berøre vannforekomstene *Grødeimelva - Honnafossen (027-132-R)*, *Grødeimelva (027-30-R)* og *Smievatnet (027-21433-L)*. De to førstnevnte er registrert som sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF), der økologisk tilstand er satt til henholdsvis *godt* og *dårlig* økologisk potensial. Det er ikke ventet at utbygging av Nye Grødem kraftverk vil føre til endringer i den økologiske tilstanden for disse vannforekomstene.

Vann-nett oppgir at den økologiske tilstanden for *Smievatnet (027-21433-L)* er karakterisert som god. Utbygging av Nye Grødem kraftverk vil føre til betydelig reduksjon i vanngjennomstrømningen

gjennom Smievatn, noe som kan gi negative konsekvenser for fisk og ferskvannsbiologi. Etter NVEs vurdering vil det planlagte tiltaket kunne medføre at den økologiske tilstanden endres fra *god* til *moderat* (eller lavere). Det er derfor nødvendig med en vurdering av tiltaket etter vannforskriften § 12. En slik vurdering (avveining av fordeler og ulemper, avbøtende tiltak mv.) fordrer konsesjonsbehandling etter vassdragslovgivningen.

NVEs konklusjon

NVE vurderer at tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget, og dermed er å anse som konsesjonspliktig. Med hjemmel i vannressursloven § 18 og delegering til NVE fra Olje- og energidepartementet av 19. desember 2000, vedtar NVE at tiltaket trenger konsesjon etter vannressursloven § 8.

For krav til innhold og beskrivelse av saksgangen i en konsesjonssøknad vises det til NVEs hjemmesider på www.nve.no/konsesjoner.

Om klage og klagerett

Se eget vedlegg om klageadgang.

Med hilsen

Inga Katrine Nordberg
Direktør

Brit Torill Haugen
fungerende seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

DALANE KRAFT AS v/Jan Kåre Kvinlaug

Orientering om rett til å klage

Hvem kan klage på vedtaket?	Hvis du er part i saken, kan du klage på vedtaket. Du kan også klage på vedtaket hvis du har rettslig klageinteresse i saken.
Hvor skal du sende klagen?	Du må adressere klagen til Olje- og energidepartementet (OED), men sende den til NVE. NVEs e-postadresse er: nve@nve.no . NVE vurderer om vedtaket skal endres. Dersom NVE ikke endrer vedtaket, vil vi sende klagen til OED.
Frist for å klage	Fristen for å klage på vedtaket er 3 uker fra den dagen vedtaket kom frem til deg. Hvis vedtaket ikke har kommet frem til deg, starter fristen å løpe fra den dagen du fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket. Det er tilstrekkelig at du postlegger klagen før fristen løper ut. Klagen kan ikke behandles dersom det har gått mer enn 1 år siden NVE fattet vedtaket.
Du kan få begrunnelsen for vedtaket	Hvis du har fått et vedtak uten begrunnelse, kan du be NVE om å få en begrunnelse. Du må be om begrunnelsen før klagefristen løper ut.
Hva skal med i klagen?	Klagen bør være skriftlig. I klagen må du: Skrive hvilket vedtak du klager på. Skrive hvilket resultat du ønsker. Opplyse om du klager innenfor fristen. Undertegne klagen. Hvis du bruker en fullmektig, kan fullmektigen undertegne klagen. I tillegg bør du begrunne klagen. Dette betyr at du bør forklare hvorfor du mener vedtaket er feil.
Du kan få se dokumentene i saken	Du har rett til å se dokumentene i saken, med mindre dokumentene er unntatt offentlighet. Du kan henvende deg til NVE for å få innsyn i saken.
Vilkår for å gå til domstolene	Hvis du mener vedtaket er ugyldig, kan du gå til søksmål. Du kan bare gå til søksmål dersom du har klaget på NVEs vedtak, og klagen er avgjort av OED som overordnet forvaltningsorgan. Du kan likevel gå til søksmål dersom det har gått 6 måneder siden du sendte klagen, og det ikke skyldes forsømmelse fra din side at klagen ikke er avgjort.
Sakskostnader	Dersom NVE eller OED endrer vedtaket til din fordel, kan du søke om å få dekket vesentlige og nødvendige kostnader. Du må søke om dette innen 3 uker etter at klagevedtaket kom frem til deg.

Denne forklaringen er basert på forvaltningslovens regler i §§ 11, 18, 19, 24, 27 b, 28, 29, 31, 32 og 36.